

মোৰামৰীয়া গণ বিদ্ৰোহ

মূল আলোচ্য বিষয়

- মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ কাৰণ
- মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ ঘটনাপ্ৰবাহ
- মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ ফলাফল
- কেপ্টেইন ওবেলছৰ অসম দেশৰ বিৱৰণ

মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহ অসমৰ ইতিহাসৰ এটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰ্থ-সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক পৰিঘটনা। আহোম ৰজা স্বৰ্গদেউ লক্ষ্মী সিংহৰ দিনতেই সূচনা হোৱা এই মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহে এটা দীঘলীয়া সময়ৰ বাবে অসমৰ ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক জীৱনক জোকাৰি গৈছিল। মানৱ আক্ৰমণৰ সময়লৈ কেইবাজনো ৰজাৰ ৰাজত্বকাল বিদ্ৰোহে অস্থিৰ কৰি ৰাখিছিল। প্ৰথমতেই আমি জানি ল'ব লাগিব এই মোৰামৰীয়াসকলনো কোন?

৩.১ মোৰামৰীয়াসকলৰ পৰিচয় :

মোৰামৰীয়া শব্দটো আচলতে 'মায়ামৰা' শব্দৰ পৰা উৎপত্তি হোৱা যেন লাগে। 'মায়ামৰা' হৈছে এখন বৈষ্ণৱ সত্ৰৰ নাম। ই কাল সংহতিৰ অন্তৰ্ভুক্ত। মুখ্যতঃ মৰাণ জনগোষ্ঠীৰ লোকসকল এই সত্ৰৰ শিষ্য আছিল।

বৈষ্ণৱ সত্ৰ হৈছে শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ দ্বাৰা প্ৰচাৰিত নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ বাবে গঢ়ি উঠা কিছুমান ধৰ্মীয় আৰু সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠান। শংকৰদেৱৰ মহাপ্ৰয়াণৰ পিছত তেওঁৰেই শিষ্য-প্ৰশিষ্যসকলৰ মাজত হোৱা মতভেদৰ পৰিণতিস্বৰূপে এই সত্ৰসমূহৰ চাৰিটা ভাগ বা সংহতিৰ সৃষ্টি হৈছিল। যেনে— ব্ৰহ্ম সংহতি, পুৰুষ সংহতি, কাল সংহতি আৰু নিকা সংহতি। মায়ামৰা সত্ৰ এই কাল সংহতিৰ অন্তৰ্ভুক্ত।

অৱশ্যে ইয়াৰ উপৰি অসমৰ অন্যান্য বহুতো জনজাতি যেনে কছাৰী, চুতীয়া, আহোম, কৈবৰ্ত আদি লোকৰ মাজতো এই সত্ৰই যথেষ্ট জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰিছিল। এই জনপ্ৰিয়তাৰ আঁৰত থকা এটা বিশেষ কাৰণ আছিল যে এই সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰসকল আছিল শূদ্ৰ সম্প্ৰদায়ভুক্ত। গতিকে শূদ্ৰ সত্ৰাধিকাৰৰদ্বাৰা পৰিচালিত মায়ামৰা সত্ৰত তেওঁলোকে এক সুকীয়া মৰ্যাদা পাইছিল যাৰ বাবে দিনক দিনে এই সত্ৰত শিষ্যৰ সংখ্যা বাঢ়ি গৈছিল। তেওঁলোকৰ অকৃত্ৰিম গুৰুভক্তিৰে তথা বৰ্ধিত শিষ্য সংখ্যাই মোৰামৰীয়া সত্ৰৰ লগতে ইয়াৰ মহন্তসকলৰো শক্তিৰ উত্থানত যথেষ্ট অৰিহণা যোগাইছিল। পিছলৈ সত্ৰৰ এই বাঢ়ি অহা শক্তিৰ লগত আহোম ৰাজশক্তিৰ মনোমালিন্য হোৱাটোৱেই স্বাভাৱিক। তাৰ পৰিণতিয়েই আছিল অসমৰ ইতিহাসত আটাইতকৈ দীৰ্ঘকাল জুৰি সংঘটিত হোৱা ভয়াৱহ ‘মোৰামৰীয়া গণ বিদ্ৰোহ’। এই বিদ্ৰোহক গণ অভ্যুত্থান বুলি কোৱাৰ অন্যতম কাৰণ আছিল ইয়াত যোগদান কৰা অজস্ৰ সাধাৰণ প্ৰজা যাৰ ভিতৰত অধিক সংখ্যকেই আছিল সাধাৰণ কৃষক বা অন্যান্য বৃত্তিধাৰী লোক।

ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা আমি এটা কথা নিশ্চিত হ’লো যে মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহ আছিল প্ৰধানতঃ সাধাৰণ প্ৰজাৰ বিদ্ৰোহ আৰু এই বিদ্ৰোহ আছিল মুখ্যতঃ আহোম ৰাজশক্তিৰ বিৰুদ্ধে। এতিয়া আমি এই বিদ্ৰোহৰ অভ্যুত্থানৰ প্ৰধান কাৰণ, প্ৰকৃতি আৰু ফলাফল কি আছিল জানিবলৈ যত্ন কৰিম।

৩.২ মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ কাৰণ :

আগতেই উল্লেখ কৰা হৈছে যে মোৰামৰীয়াৰ বিদ্ৰোহ অসম ইতিহাসৰ আটাইতকৈ দীঘলীয়া বিদ্ৰোহ। আহোম স্বৰ্গদেউ লক্ষ্মী সিংহৰ দিনত আৰম্ভ হোৱা এই বিদ্ৰোহে প্ৰায় ৩৫ বছৰ কাল (১৭৬৯ চনৰ পৰা ১৮০৫ চনলৈ) জুৰি অসমৰ ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক আকাশ আৱৰি আছিল। এই বিদ্ৰোহৰ অন্ত পৰিছিল স্বৰ্গদেউ কমলেশ্বৰ সিংহৰ দিনত।

আহোম ৰজাসকলক 'স্বৰ্গদেউ' বুলি কোৱা প্ৰথাটো সম্ভৱতঃ চুহুংমুঙৰ দিনৰ পৰা আৰম্ভ হয়। এওঁৰ দিনতেই 'শ্ৰী শ্ৰী স্বৰ্গনাৰায়ণ মহাৰাজৰ জন্ম কথা' নামৰ বুৰঞ্জী লিখি হিন্দু দেবতা স্বৰ্গৰ অধিপতি ইন্দ্ৰৰ লগত আহোম ৰজাসকলৰ সম্পৰ্ক দেখুৱাই আখ্যানৰ সৃষ্টি হয়। সেয়েহে তেওঁ ৰজা হোৱাৰ পিছত স্বৰ্গনাৰায়ণ উপাধি গ্ৰহণ কৰে। ইয়াৰ পিছৰ পৰাই আহোম ৰজাসকলক স্বৰ্গদেউ বুলি জনা যায়।

মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ কাৰণ বিশ্লেষণ কৰিলে প্ৰায় এশ বছৰ পুৰণি ইতিহাস দোহাৰিব লাগিব। এইখিনিতে কৈ থোৱা ভাল হ'ব যে গুৰুৰ প্ৰতি মোৱামৰীয়া শিষ্যসকলৰ আছিল অগাধ ভক্তি। প্ৰয়োজনত তেওঁৰ হকে প্ৰাণ বিসৰ্জন দিবলৈও কুণ্ঠাবোধ কৰা নাছিল। মায়ামৰা সত্ৰৰ এই শিষ্যসকলে কোনো কাৰণতে গুৰুৰ বাহিৰে অন্যৰ ওচৰত মূৰ নোদোৱাইছিল। তেনে পৰিস্থিতিত গুৰুৱে নিজকে মহাশক্তিশালী আনকি স্বৰ্গদেউৰ লগতো নিজকে তুলনা কৰাৰ দুঃসাহস কৰিছিল। গতিকে ৰজা আৰু গুৰুৰ মাজৰ দ্বন্দ্ব আছিল অৱধাৰিত। এবাৰ স্বৰ্গদেউ প্ৰতাপ সিংহই (১৬০৩-১৬৪১ চন) মোৱামৰীয়া শিষ্যসকলৰ গুৰুভক্তিক উপলুঙা কৰাৰ মানসেৰে সত্ৰৰ দুজন শিষ্যক এটা ঘোঁৰাত উঠাই দি ঘোঁৰা চেকুৰাই দিলে। সন্মুখত দুখন চোকা তৰোৱাল সিহঁতৰ ডিঙিৰ সমানকৈ পঠানিকৈ বান্ধি ৰাখিলে। তেওঁ ভাবিছিল যে মোৱামৰীয়া শিষ্য দুজনে মৃত্যুৰ ভয়ত শিৰ নত কৰিবলৈ বাধ্য হ'ব। কিন্তু সকলোকে হতচকিত কৰি দুয়ো শিষ্যই শিৰচ্ছেদ গ্ৰহণ কৰিলে কিন্তু নিজৰ মূৰ নোদোৱালে। এই ঘটনাই মোৱামৰীয়া মহন্তৰ মান, আত্মবিশ্বাস আৰু সাহস দুগুণ বৃদ্ধি কৰিলে।

প্ৰতাপ সিংহৰ পিছত পৰৱৰ্তী ৰজা চুৰুংমুফা ভগাৰজাৰ (১৬৪১-৪৪ চন) দিনত মায়ামৰা সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ গুৰু নিত্যানন্দদেৱক ৰাজ আজ্ঞামতে হত্যা কৰা হৈছিল। মোৱামৰীয়াসকলে এই হত্যাকাণ্ডৰ বাবে আহোম ৰাজতন্ত্ৰকেই জগৰীয়া কৰিছিল আৰু তাৰ প্ৰতিশোধ লোৱাৰ বাবে সংকল্প লৈছিল। নিত্যানন্দদেৱৰ হত্যাৰ পিছতো আৰু কেইবাটাও ৰাজ আতিশয়ৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। তাৰ ভিতৰত গদাধৰ সিংহৰ নিৰ্দেশত বৈকুণ্ঠদেৱ মহন্তৰ হত্যা, ৰুদ্ৰসিংহৰ ৰাজসভাত চতুৰ্ভূজদেৱ মহন্তৰ প্ৰতি কৰা দুৰ্ব্যৱহাৰ, শিৱসিংহৰ দিনত বৰৰজা ফুলেশ্বৰীৰ নিৰ্দেশত মোৱামৰীয়া মহন্তক জোৰকৈ বলিৰ ফোট ল'বলৈ বাধ্য কৰোৱা আদিয়েই প্ৰধান। এনে ধাৰাবাহিক নিৰ্যাতনৰ পুঞ্জীভূত বেদনাৰ বহিঃপ্ৰকাশ ঘটিছিল এই মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহত। অৱশ্যে মোৱামৰীয়া নিৰ্যাতনৰ সৈতে অন্য কিছুমান কাৰকো সাঙোৰ খাই আছে। আমি সেইবোৰ কাৰকো চমুকৈ ফহিয়াই চোৱা দৰকাৰ।

(ক) আহোমৰ ধৰ্মীয় নীতিৰ পৰিৱৰ্তন :

আহোমসকল অসমত ৰাজত্ব কৰাৰ আৰম্ভণিৰে পৰা নিজাববীয়া ধৰ্মত বিশ্বাসী লোক আছিল। ছোমদেউ আছিল তেওঁলোকৰ প্ৰধান উপাস্য দেৱতা। কিন্তু সময়ৰ লগে লগে তেওঁলোকে হিন্দু ধৰ্মীয় পৰম্পৰাৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হ'বলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। পিছলৈ জয়ধ্বজ সিংহই আউনীআটী সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ নিৰঞ্জনদেৱৰ ওচৰত শৰণ লৈ ভাগৱতী ধৰ্মৰ প্ৰতি ৰাজ অনুগ্ৰহ প্ৰদৰ্শন কৰিছিল। বিভিন্ন ঠাইত সত্ৰ স্থাপন কৰি মাটি-বাৰী, ধন-পইচা দান কৰি সত্ৰীয়া পৰম্পৰাক ৰাজধৰ্মৰ শাৰীলৈ উন্নীত কৰিছিল। যাৰ ফলত সত্ৰবোৰৰ মাজতো ৰাজ অনুগ্ৰহ লাভৰ বাবে প্ৰতিযোগিতা চলিছিল। ভিন্ন সংহতি অথবা বিভিন্ন সত্ৰৰ মাজত দ্বন্দ্ব-কাজিয়াৰ সূত্ৰপাত হ'বলৈ লৈছিল। তাৰ পিছত লাহে লাহে গদাধৰ সিংহৰ দিনত বৈষ্ণৱ সত্ৰবোৰৰ এই প্ৰতিপত্তি ৰোধ কৰিবলৈ ৰজাই ব্যৱস্থা কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। সেয়েহে গদাধৰ সিংহই আহোমৰ পুৰণি ৰাজনৈতিক নীতিৰ পৰিৱৰ্তন কৰি সত্ৰৰ প্ৰতি থকা অনুকম্পা নীতিৰ ঠাইত দমন নীতিহে উপযুক্ত বুলি অনুভৱ কৰিছিল। কাৰণ গদাধৰ সিংহ সিংহাসনত উঠাৰ আগতে তেওঁ যেতিয়া ৰাজৰোষত পৰি বিভিন্ন ঠাইত পলাই ফুৰিছিল তেতিয়া বিভিন্ন সত্ৰৰ ভিতৰত প্ৰচলিত ৰাজসিক পৰম্পৰাৰ বিষয়ে জানিব পাৰিছিল। তেওঁ সত্ৰাধিকাৰসকলৰ ক্ষমতা আৰু শক্তি দেখি তবধ মানিছিল আৰু সত্ৰবোৰ একো একোখন আহোম ৰাজ্যৰ ভিতৰতে থকা সমান্তৰাল ৰাজ্য বুলি পতিয়ন গৈছিল। সেয়েহে ৰজা হৈয়ে তেওঁ সত্ৰাধিকাৰ আৰু সত্ৰৰ ক্ষমতা কৰ্তন কৰিবলৈ উঠি-পৰি লাগিছিল। গদাধৰ সিংহৰ দিনৰ পৰিৱৰ্তিত আহোম নীতিৰ সন্মুখত তিস্তিব নোৱাৰি বহুকেইখন সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰে সত্ৰ এৰি নিৰাপদ স্থানলৈ পলাই গৈছিল। বহুকেইজন সত্ৰাধিকাৰক ধৰি আনি ৰাজ আদেশত অবৰ্ণনীয় অত্যাচাৰ চলোৱা হৈছিল। অৱশ্যে আহোমৰ এই নীতি বেছি দিন নাথাকিল। গদাধৰ সিংহৰ পিছৰজনা ৰজা ৰুদ্ৰসিংহই এই নীতিৰ পুনৰাই পৰিৱৰ্তন সাধিছিল আৰু নিৰ্বাসিত, নিৰ্যাতিত অথবা পলাতক সত্ৰাধিকাৰসকলক পুনৰাই ঘূৰাই আনি স্বৰ্গদেৱে গড়গাঁৱৰ সমীপৰ মাজুলীত থাপিছিল। তাৰ ফলত ৰাজধানীৰ পৰা সততে সত্ৰাধিকাৰসকলৰ ওপৰত সজাগ দৃষ্টি দিব পাৰিছিল। ইমানেই নহয়, তেওঁ আউনীআটী সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ কেশৱদেৱৰ ওচৰত শৰণ লৈ বামুণীয়া সত্ৰবোৰক বিশেষ মৰ্যাদা দি শূদ্ৰ সত্ৰাধিকাৰসকলৰ লগত একপ্ৰকাৰ মনোমালিন্যৰ সৃষ্টি কৰিছিল। এইদৰে ব্ৰাহ্মণ আৰু শূদ্ৰৰ মাজত বিভেদৰ বীজ সিঁচি দুয়ো বৰ্ণৰ মাজৰ মতান্তৰ বৃদ্ধিহে কৰিছিল। তাৰ পৰিণতি আমি ৰুদ্ৰসিংহৰ পিছৰজনা স্বৰ্গদেউ শিৱসিংহৰ দিনত স্পষ্টভাৱে প্ৰতিফলিত হোৱা দেখিবলৈ পাওঁ।

এইখিনিতে কৈ থোৱা ভাল যে স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহ বংগদেশৰ নদীয়াৰ পৰা কৃষ্ণৰাম ভট্টাচাৰ্য নামৰ এজন শান্ত ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিতক ৰাজ্যলৈ মতাই অনাইছিল। পিছলৈ পুত্ৰ শিৱসিংহই তেওঁৰ ওচৰত শৰণ লৈছিল আৰু ব্ৰাহ্মণজনক নীলাচল পাহাৰত স্থাপন কৰিছিল। তেতিয়াৰ পৰাই কৃষ্ণৰাম ভট্টাচাৰ্য আৰু তেওঁৰ উত্তৰপুৰুষসকলক 'পৰ্বতীয়া গোসাঁই' নামেৰে জনাজাত হ'ল।

স্বৰ্গদেউ শিৱসিংহৰ দিনত বৰকুঁৱৰী ফুলেশ্বৰী (বৰৰজা) অধিক প্ৰতিপত্তিশালী হৈ উঠিছিল। তেওঁৰ দিনত শাক্ত ধৰ্মই অধিক গা কৰি উঠিবলৈ সুবিধা পালে। এটা সময়ত ৰাজআজ্ঞামতেই শূদ্ৰ মহন্তসকলৰ ওপৰত নিৰ্যাতন চলিছিল। আনকি তেনে শিষ্যক জোৰ-জুলুমকৈ শাক্ত পূজাত ভাগ লৈ বলিৰ তেজৰ ফোট ল'বলৈ বাধ্য কৰোৱাৰ উদাহৰণ পোৱা যায়। তেনে অত্যাচৰৰ ফলাফলেই আছিল মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহ।

(খ) আৰ্থ-সামাজিক কাৰণ :

মোৱামৰীয়াসকলৰ ধৰ্মীয় আৱেগত আঘাত কৰাৰ বাবেই যে মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহ সংঘটিত হৈছিল তেনে নহয়; এই বিদ্ৰোহৰ অন্তৰালত অন্যান্য আনুসংগিক আৰ্থ-সামাজিক কাৰণো নিহিত হৈ আছে। আমি আগতেই পাই আহিছো যে মোৱামৰীয়া সত্ৰৰ শিষ্যসকলৰ অধিকাংশই জনজাতীয় আৰু সমাজৰ নিম্ন বৰ্গৰ লোক। সেই সূত্ৰে তেওঁলোক আহোম ৰাজ্যৰ পাইক প্ৰথাৰ জৰিয়তে শাৰীৰিক শ্ৰম আগবঢ়াবলৈ বাধ্য আছিল। ইয়াৰ উপৰি এই সত্ৰৰ শিষ্যসকল আছিল একো একোজন পাকৈত কাৰুণ্যৰ। তেওঁলোকৰ বৃত্তি আছিল কুমাৰ, কমাৰ, চমাৰ, খনিকৰ আদি। আনকি আহোম সৈনিকসকলৰ বাবে যুদ্ধৰ অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ, যুদ্ধৰ নাওঁ, যুদ্ধৰ বাবে হাতী ধৰা আৰু তাৰ বাবে প্ৰশিক্ষণ দিয়া আদি সকলোবোৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ কৰ্মতে তেওঁলোক অছিল নিপুণ। আহোম ৰাষ্ট্ৰযন্ত্ৰই তেওঁলোকৰ এই ব্যৱহাৰিক নিপুণতাৰ সকলো সুযোগ লৈছিল কিন্তু এনে সময়তে তেওঁলোকৰ ওপৰত ধাৰাবাহিকভাৱে অৰ্থনৈতিক বা সামাজিক শোষণো কৰিছিল।

আহোম ৰাজ্যৰ সকলো পুৰুষ নাগৰিকেই আছিল একো একোজন পাইক। আৰম্ভণিতে ৪ জন পাইক লগ লাগি এটা গোট গঠন কৰা হৈছিল। চাৰিজনীয়া গোটটোৰ পৰা পাল পাতি (এজন পাইকে ৩ মাহকৈ) ৰজাক কাম কৰি দিব লাগিছিল। পিছৰ ফালে অৰ্থাৎ ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ দিনত এটা পাইক গোটৰ সদস্যৰ সংখ্যা ৩ জনলৈ হ্ৰাস কৰা হৈছিল যাৰ ফলত বছৰেকত এজন পাইকৰ খাটনী ৪ মাহলৈ বৃদ্ধি হৈছিল। গতিকে প্ৰতিজন পাইকৰ ওপৰত এমাহৰ অতিৰিক্ত বোজা বৃদ্ধি পাইছিল। যিহেতু অধিক সংখ্যক মোৱামৰীয়াই খাটি খোৱা সাধাৰণ মানুহ, তেওঁলোকে শাৰীৰিক শ্ৰমৰ এই অতিৰিক্ত বোজা গ্ৰহণ কৰিবলৈ অনিচ্ছুক হৈছিল।

চিন্তনী

পাইক প্ৰথাৰ দ্বাৰা আহোম ৰাজত্বৰ দিনত কেনেকৈ শোষণ চলিছিল ভাবি চোৱা।

পাইক শোষণৰ অন্য এক প্ৰক্ৰিয়া আছিল পাইকৰ শ্ৰেণী বিভাজন। পাইকসকলক দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। প্ৰথম ভাগটো কাড়ী পাইক যাৰ সংখ্যাই অধিক। দ্বিতীয় ভাগটো চমুৱা পাইক। সংখ্যাত নিচেই তাকৰীয়া হ'লেও তেওঁলোক আছিল কাড়ী পাইকতকৈ মানত উচ্চ। শাৰীৰিক শ্ৰমৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকে মুদ্ৰাৰ বিনিময়ত অব্যাহতি পাইছিল। কিন্তু বিভিন্ন কাৰণত লাহে লাহে চমুৱা পাইকৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পাবলৈ ধৰাত কাড়ী পাইকৰ সংখ্যা ক্ৰমাৎ কমি গৈছিল আৰু সেইবাবে তেওঁলোকৰ ওপৰত শোষণৰ বোজা বৃদ্ধি হৈছিল। ফলস্বৰূপে সামাজিক অসমতা বৃদ্ধি পাইছিল আৰু সংঘাতময় পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি হৈছিল।

মোৰামৰীয়া শিষ্যসকলৰ মাজতো এটা ভ্ৰান্ত ধাৰণা গঢ় লৈ উঠিছিল যে যিহেতু আহোম ৰাষ্ট্ৰযন্ত্ৰ অৰ্থনৈতিক দিশত সম্পূৰ্ণভাৱে মোৰামৰীয়াসকলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল তেনে পৰিস্থিতিত তেওঁলোকে অতি সোনকালে মোৰামৰীয়াসকলৰ লগত আপোচ কৰিবলৈ বাধ্য হ'ব। সাতে-সোতৰে মোৰামৰীয়াসকলে আহোম ৰাজত্বৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ কৰিয়েই তেওঁলোকৰ ওপৰত চলা দীঘলীয়া শোষণৰ অন্ত পেলাবলৈ মন স্থিৰ কৰি পেলাইছিল। মাত্ৰ বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰিবলৈ এটা সুযোগৰ অপেক্ষাত ৰৈ আছিল। সেই সময়খিনিতে মোৰামৰীয়া মহন্ত অষ্টভুজৰ পুত্ৰ গাগিনিয়ে যোৰহাটৰ ওচৰৰ মালৌ পথাৰত এটা বৰভেটি সাজি শিষ্যসকলৰ জনবল জানিব বিচাৰিছিল। আশা কৰা মতেই প্ৰতিজন শিষ্যই মাথোঁ এচপৰা মাটি দি বিশাল বৰভেটি সাজি তেওঁলোকৰ শক্তিৰ প্ৰমাণ দিয়াৰ লগতে ভৱিষ্যৎ বিদ্ৰোহৰো ইংগিত দিছিল।

চি ত্ত নী য়

যুগে যুগে মানুহে শোষণৰ বিৰুদ্ধে দেশে
দেশে সংগ্ৰাম কৰা দেখা যায়। মোৰামৰীয়া
বিদ্ৰোহ তেনে এক অনন্য সংগ্ৰাম নহয়নে?

৩.৩ বিদ্ৰোহৰ আৰম্ভণি :

ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা এইটো নিশ্চিতভাৱে প্ৰতীয়মান হয় যে মোৰামৰীয়াৰ বিদ্ৰোহ হঠাৎ হোৱা বিদ্ৰোহ নহয়। আহোম ৰাষ্ট্ৰযন্ত্ৰৰ দীঘলীয়া শোষণৰ পুঞ্জীভূত বেদনাৰ ই এক বহিঃপ্ৰকাশ। উমি উমি জ্বলি থকা জুইকুৰাত ঘিউ ঢালি দিছিল ৰাষ্ট্ৰযন্ত্ৰৰ এজন প্ৰবল প্ৰতাপী বিষয়া কীৰ্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাৰ জাতিদ্ৰোহী কাৰ্যকলাপে। তেওঁৰ ব্যক্তিগত আখোজ চৰিতাৰ্থ কৰাৰ প্ৰয়াসে বিদ্ৰোহৰ প্ৰক্ৰিয়াক দ্ৰুততৰ কৰি আনিলে। কীৰ্তিচন্দ্ৰ আছিল দিহিং সত্ৰৰ শিষ্য। দিহিং আৰু মোৰামৰীয়া সত্ৰৰ মাজত আছিল আক্ৰোশমূলক দ্বন্দ্ব। ফলস্বৰূপে কথাই কথাই মোৰামৰীয়া সত্ৰৰ মহন্তক কীৰ্তিচন্দ্ৰই অপমান কৰিছিল। এবাৰ স্বৰ্গদেউ

লক্ষ্মীসিংহ আৰু কীৰ্তিচন্দ্ৰ নাৰেৰে ফুৰিবলৈ গৈছিল। যাওঁতে মায়ামৰা সত্ৰৰ কাষত মহন্তই ৰজাক নমস্কাৰ জনাই সন্মান দেখুৱালে কিন্তু অভিমানী বৰবৰুৱাক কোনো সত্ৰম প্ৰদৰ্শন নকৰিলে। ইয়াতে অপমান বোধ কৰি বৰবৰুৱাই মোৰামৰীয়া মহন্তক নানান গালি-শপনি পাৰি অপমান কৰিলে। এই ঘটনাৰ কেইমাহমানৰ পিছত মোৰামৰীয়া সত্ৰৰ জনজাতীয় শিষ্য মৰাণসকলৰ নেতা নাহৰখোৱা শইকীয়া আৰু ৰাঘৱ নেওঁগে ৰজাঘৰলৈ বাৰ্ষিক দিব লগা কৰৰ বাবে এদল হাতী লৈ আহিছিল। তাৰে বৰবৰুৱাৰ উদ্দেশ্যে নিয়া হাতীটোৰ নানান খুঁট উলিয়াই কীৰ্তিচন্দ্ৰই তেওঁলোকক গালি-শপনি পৰাৰ উপৰি ৰাঘৱ নেওঁগক সৌকাৰে কোবায় আৰু নাহৰখোৱাৰ কাণ কাটি পঠিয়ালে। এইদৰে গুৰুতৰভাৱে অপমানিত হৈ দুয়ো নেতাই গুৰুৰ ওচৰলৈ গৈ প্ৰকাশ্য বিদ্ৰোহৰ বাবে তেওঁৰ অনুমতি বিচাৰিলে। ইতিমধ্যে কেইবাবাৰো অপমানিত আৰু ক্ষুব্ধ মহন্তয়ো এয়ে উপযুক্ত সময় বুলি ভাবি সকলো শিষ্যক একেলগে ৰাজদ্রোহ কৰাৰ অনুমতি দিলে। অৱশ্যে কোনোপধ্যেই প্ৰচলিত শাসনব্যৱস্থাৰ পৰিৱৰ্তন নকৰিবলৈ পৰামৰ্শ আগবঢ়ালে। এয়ে মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ আৰম্ভণি।

এইখিনিতে জানি থোৱা ভাল যে আমাৰ দৰে মধ্যযুগীয়া সামন্তবাদী ৰাজ্যত বিদ্ৰোহ, বিক্ষোভ একো অস্বাভাৱিক নাছিল। কিন্তু আহোমৰ ৰাজতন্ত্ৰৰ বাঘজৰী যেতিয়ালৈকে প্ৰতাপ সিংহ, গদাধৰ সিংহ অথবা ৰুদ্ৰ সিংহৰ নিচিনা শক্তিশালী শাসকৰ হাতত আছিল বিক্ষুব্ধ হৈয়ো এইসকল প্ৰজাই বিদ্ৰোহ কৰিবলৈ সাহস কৰা নাছিল, কিন্তু ৰুদ্ৰ সিংহৰ পৰৱৰ্তী স্বৰ্গদেউসকলৰ দিনত লাহে লাহে ৰাজতন্ত্ৰ দুৰ্বল হ'বলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। ক্ষয়িষ্ণু ৰাজতন্ত্ৰৰ সুযোগ লৈ বহুতো বিষয়া শক্তিশালী হৈ উঠাটো আছিল স্বাভাৱিক প্ৰক্ৰিয়া। যাৰ ফলত দেশত অপশাসন আৰু অৰাজকতা বৃদ্ধি হৈছিল আৰু ফলত মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহে মূৰ দাঙি উঠি আহোম ৰাজতন্ত্ৰক পতনৰ দিশলৈ এচাপ আগুৱাই লৈ গৈছিল।

৩.৪ মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ ঘটনাপ্ৰবাহ :

ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা আমি এইটো নিশ্চিতভাৱে জানিব পাৰিলো যে বহু বছৰ ধৰি মোৰামৰীয়াসকলৰ মনত অসন্তোষৰ জুই উমি উমি জ্বলি আছিল। নাহৰখোৱা আৰু ৰাঘৱ নেওঁগৰ প্ৰতি কীৰ্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাই কৰা দুৰ্ব্যৱহাৰে সেই জ্বলা জুইত ঘিউহে ঢালিলে। গুৰুৱেও যুগ যুগ ধৰি মোৰামৰীয়া সত্ৰৰ প্ৰতি ৰাজকুলে প্ৰদৰ্শন কৰি অহা অৱজ্ঞা আৰু নিৰ্যাতনৰ প্ৰতিশোধ লোৱাৰ বাবে উপযুক্ত সময় হোৱা বুলি ভাবি শিষ্যসকলৰ আকাংক্ষাৰ প্ৰতি সন্মতি প্ৰদান কৰে। লগে লগে আহোম ৰাজশক্তিৰ বিৰুদ্ধে প্ৰথম বৃহৎ গণবিদ্ৰোহৰো ৰাজ্যজুৰি সূচনা হয়।

মোৰামৰীয়াসকলৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য আছিল আহোম শাসনৰ অন্ত পেলোৱা। সেয়েহে ১৭৬৯ চনৰ শেষৰফালে প্ৰায় ৭০০০ সৈন্য গোটাই বিদ্ৰোহৰ শংকধ্বনি বজালে। প্ৰথম চাপতে বিদ্ৰোহীসকলে মৰাণ অধ্যুষিত অঞ্চলত আহোম ৰজাৰ কৰ্তৃত্ব উপেক্ষা কৰি ৰজাৰ হৈ কাঠ কাটিবলৈ যোৱা ৰজাঘৰীয়া এটা দলক আক্ৰমণ কৰে। লগে লগে ৰজায়ে

তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে ২০০০ সৈন্যৰ এটা ফৌজ পঠিয়ালে। কিন্তু যুদ্ধত বজাঘৰীয়া সৈন্যৰ পৰাজয় ঘটিল। জয়ত উৎসাহিত হৈ মোৰামৰীয়া বিদ্রোহী দললৈ অন্য আৰু বহু লোকৰ আগমন ঘটাত বিদ্রোহী বাহিনীৰ জনশক্তি বৃদ্ধি হ'ল। স্বৰ্গদেউ লক্ষ্মীসিংহই বিদ্রোহ দমনৰ বাবে প্ৰায় ১৪০০০ সৈন্যৰ এটা বিশাল ফৌজ পঠিয়ালে। নেতৃত্ব দিলে হৰনাথ ভিতৰুৱাল ফুকনে। কিন্তু এইবাৰো বিদ্রোহীসকলে ক্ষিপ্ৰতাৰে বজাঘৰীয়া ফৌজক পৰাজিত কৰিলে। আহোম সেনাপতিজনো বিদ্রোহীৰ হাতত বন্দী হ'ল। বিদ্রোহীসকল চৰাইদেউ পাহাৰ পাৰ হৈ ৰাজধানী অভিমুখে গতি কৰিলে। ৰজাই পাত্ৰ-মন্ত্ৰীসহ গুৱাহাটীলৈ পলাবলৈ যো-জা কৰোঁতেই মোৰামৰীয়াই ৰাজধানীত প্ৰৱেশ কৰি ৰজা আৰু প্ৰায় আটাইবোৰ মন্ত্ৰী-বিষয়কে বন্দী কৰে। ৰজাক ধৰি আনি জয়দৌলত বন্দী কৰি ৰখা হ'ল। কীৰ্তিচন্দ্ৰ আৰু আন বহুতক হাতীশালত বন্দী কৰি থলে।

মোৰামৰীয়াসকলে আহোমৰ ৰাজধানী দখল কৰি নাহৰখোৱাৰ পুত্ৰ ৰমাকান্ত বা ৰমানন্দক ৰজা পাতে। ৰাঘৱ মৰাণ বৰবৰুৱা হৈ থাকে। গুৰুৰ নিৰ্দেশ মতেই শাসন ব্যৱস্থাৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নকৰি সকলো উচ্চ পদ মোৰামৰীয়াৰ দ্বাৰা পূৰণ কৰা হ'ল। যিসকল আহোম ৰাজবিষয়ই মোৰামৰীয়াৰ লগত দুৰ্ব্যৱহাৰ কৰিছিল প্ৰায় আটাইবোৰকে হত্যা কৰা হ'ল। ৰজাঘৰীয়া সত্ৰবোৰৰ ওপৰতো মোৰামৰীয়া বাহিনীয়ে অত্যাচাৰ আৰম্ভ কৰিলে। বহুতো প্ৰজাক মায়ামাৰা সত্ৰৰ শিষ্যত্ব ল'বলৈ বাধ্য কৰিলে। এনে ধৰণৰ অমানৱীয় ক্ৰিয়াকাণ্ডই অতি কম দিনতেই মোৰামৰীয়াসকলক প্ৰজা সাধাৰণৰ ওচৰত অপ্ৰিয়ভাজন কৰি তুলিলে। তাৰেই সুযোগ ল'লে আহোম শাসনৰ সমৰ্থকসকলে। মাথোঁ ৫ মাহৰ ভিতৰতে মোৰামৰীয়াসকলৰ নিজৰ মাজতেই ক্ষমতাৰ বাবে খোৱাকামোৰা আৰম্ভ হৈছিল। তেনে খোৱাকামোৰাৰ সুযোগ লৈ আহোম সমৰ্থকসকলে মণিপুৰী ৰাজকুঁৱৰী কুৰঙ্গনয়নীৰ সহায়ত মোৰামৰীয়াৰ এজন প্ৰধান নেতা ৰাঘৱ মৰাণক হত্যা কৰিলে। তাৰ পিছত ৰমাকান্তসহ অন্যান্য মোৰামৰীয়া বিষয়াসকলকো হত্যা কৰি পুনৰাই ৰাজধানী উদ্ধাৰ কৰিলে। লক্ষ্মীসিংহক জয়দৌলৰ পৰা উলিয়াই আনি পুনৰাই ৰাজসিংহাসনত বহুওৱা হ'ল। এইদৰে মোৰামৰীয়া বিদ্রোহৰ প্ৰথম পৰ্যায়ৰ অন্ত পৰিল।

৩.৪.১ দ্বিতীয় বিদ্রোহ :

প্ৰথম পৰ্যায়ৰ পিছতো মোৰামৰীয়াসকলৰ মাজত বিদ্রোহৰ জুইকুৰা উমি উমি জ্বলি আছিল। এই জ্বলা জুইত পুনৰাই ঘিউ ঢালিলে লক্ষ্মীসিংহৰ অমানুসিক কাৰ্যকলাপে। লক্ষ্মীসিংহৰ মৃত্যুৰ পিছতে তেওঁৰ পুত্ৰ গৌৰীনাথ সিংহৰ দিনত তেওঁলোকে পুনৰাই ৰজাক হত্যা কৰিবলৈ ষড়যন্ত্ৰত লিপ্ত হ'ল। তেওঁলোকে সুযোগ বুজি ৰজাক আক্ৰমণ কৰিলে। আনকি ৰাজধানী পৰ্যন্ত মোৰামৰীয়া বিদ্রোহীসকল আগুৱাই গ'ল। অৱশ্যে ঘনশ্যাম বুঢ়াগোহাঁঞিৰ তৎপৰতাত এইবাৰ বিদ্রোহীসকলে বিশেষ সফলতা লাভ কৰিব নোৱাৰিলে। ৰংপুৰ নগৰৰ পৰাই বিদ্রোহীসকলক খেদি পঠিওৱা হ'ল। ইয়াৰ পিছত স্বৰ্গদেউৰ নিৰ্দেশত মোৰামৰীয়াসকলৰ ওপৰত পুনৰাই অকথ্য নিৰ্যাতন চলোৱা হৈছিল।

ওপনিবেশিক ইংৰাজে স্থানীয় স্বায়ত্ত্ব শাসনৰ দৰে
সুস্থ প্ৰশাসনৰ আদৰ্শও আমাক দি যোৱা নাইনে?

বিনা বিচাৰে বহু মোৰামৰীয়াক হত্যা কৰা হৈছিল। নিৰ্যাতনৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ বহু মোৰামৰীয়াই নিকটৱৰ্তী কছাৰী, জয়ন্তীয়া আদি অঞ্চললৈ পলাই যাবলৈ বাধ্য হ'ল। ফলত আহোমৰ প্ৰায় আধা ৰাজ্য জনহীন হৈ পৰিল।

৩.৪.২ তৃতীয় বিদ্ৰোহ :

ইয়াৰ পিছত সাময়িকভাৱে কিছুদিনলৈ শান্তি স্থাপন হ'লেও মোৰামৰীয়াসকলৰ প্ৰতিশোধৰ আকাংক্ষা মাৰ নগ'ল। সেই সুযোগ আহিল ১৭৮৬ চনৰ আৰম্ভণিতে। দফলা-বহতীয়াসকলৰ লগ লাগি মোৰামৰীয়াসকলে পুনৰাই আহোমৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰে। কেইবাটাও সংঘৰ্ষত তেওঁলোকে আহোম ৰাজসৈন্যক পৰাজিত কৰি ৰাজধানীৰ ওচৰ পোৱাত উপায়হীন হৈ স্বৰ্গদেউ গোঁৰীনাথ সিংহ ১৭৮৮ চনৰ ১৯ জানুৱাৰীত ৰাজধানী এৰি গুৱাহাটীলৈ বুলি যাত্ৰা কৰে। মোৰামৰীয়াই ৰাজধানী দখল কৰি মোৰামৰীয়া মহন্তৰ এগৰাকী আত্মীয় ভৰত সিংহক ৰজা পাতে। অৱশ্যে কৈ থোৱা ভাল হ'ব যে ইতিমধ্যেই আহোম শাসনতন্ত্ৰত এটা উল্লেখনীয় পৰিৱৰ্তন হৈছিল। ঘনশ্যাম বুঢ়াগোহাঁইৰ মৃত্যুৰ পিছত তেওঁৰ পুত্ৰ লাড়ি গোহাঁই বুঢ়াগোহাঁইৰ পদত অধিষ্ঠিত হৈছিল। তেৱেঁই পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁই নামে জনাজাত, যাৰ বুদ্ধি, বিক্ৰম আৰু কৰ্তব্যনিষ্ঠাই অসম বুৰঞ্জীত বিশেষ স্থান দখল কৰি আহিছে। তাকৰীয়া সৈন্যৰেই বুঢ়াগোহাঁইয়ে ৰাজ্যৰ বাকী অংশ ৰক্ষা কৰিবলৈ চেষ্টা চলাই গৈছিল। নিৰাপত্তাৰ খাতিৰত সময়ে সময়ে তেওঁ সৈন্যৰ কোঠ পিছুৱাই আনি যোৰহাট পৰ্যন্ত পিছুৱাই আহিছিল আৰু পিছলৈ তাতেই আহোমৰ ৰাজধানীও প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। সেই সময়ত বহু আহোম লোকে মোৰামৰীয়াৰ অত্যাচাৰত তিষ্ঠিব নোৱাৰি মোৰামৰীয়াৰ সৈতে যোগ দি আত্মৰক্ষাৰ কথাও ভাবিছিল। কিন্তু বুঢ়াগোহাঁইয়ে তেওঁলোকক তেনে কৰাৰ পৰা বিৰত ৰাখিবলৈ সক্ষম হৈছিল। তেওঁ গাঁৱৰ মানুহখিনিক যুদ্ধৰ শিক্ষা দি মোৰামৰীয়াৰ বিৰুদ্ধে ৰণলৈ পঠাইছিল। এই বিপদকালত বুঢ়াগোহাঁইয়ে পক্ষীয়ে পোৱালিক ডেউকাৰ আঁৰত ৰখাৰ দৰে প্ৰজাক ৰক্ষা কৰিছিল বুলি জনা যায়।

যি কি নহওঁক ৰজাঘৰীয়া অত্যাচাৰেই হওঁক বা মোৰামৰীয়াৰ অত্যাচাৰেই হওঁক দুই ম'হৰ যুঁজত বিৰিণাৰ মৰণৰ লেখীয়াকৈ সৰ্বসাধাৰণ প্ৰজাৰ কুলাই-পাচিয়ে নধৰা বিলায়-বিপত্তি হৈছিল। ঘৰ-দুৱাৰ, খেতি-বাতি নষ্ট কৰি পেলোৱাৰ ফলত দেশত প্ৰচণ্ড আকাল বা দুৰ্ভিক্ষই দেখা দিছিল। আহোম ৰাজশক্তিৰ এনে বিপৰ্যৰ সুযোগ লৈ সমগ্ৰ ৰাজ্যতে

অন্যান্য সৰু-ডাঙৰ বিদ্ৰোহে মূৰ দাঙি উঠিছিল। দৰঙৰ ৰজাই আহোমক দিবলগীয়া কৰ দিবলৈ অমান্তি হৈছিল। কামৰূপৰ হৰদত্ত চৌধুৰীয়ে বংগদেশৰ পৰা অনা 'বৰকান্দাজ' নামৰ স্ত্ৰেণীয়া সৈন্যৰ লগলাগি বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰিছিল। সিংহালে উজ্জ্বলিত সৰ্বানন্দনামৰ মোৰামৰীয়া নেতা এজনে নিজকে স্বাধীন ঘোষণা কৰি নিজৰ নামত মোহৰ মাৰিছিল। মুঠতে এইধৰণৰ সৰু-বৰ বিভিন্ন ৰক্তাক্ত বিদ্ৰোহৰ পৰিণতিত আহোম ৰাজ্য চেদেলি-ডেদেলি হৈ গৈছিল।

৩.৪.৩ ইংৰাজৰ আক্ৰমণ :

ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা এটা কথা স্পষ্ট হ'ল যে মোৰামৰীয়া প্ৰজা বিদ্ৰোহে সমগ্ৰ আহোম ৰাজ্যত এটা প্ৰচণ্ড জোকাৰণি তুলিছিল। যাৰ পৰিণতিত ৰাজতন্ত্ৰৰ ভেটিয়েই উফৰি পৰাৰ উপক্ৰম হৈছিল। এনে এটা ভয়ানক ৰাজনৈতিক ভূমিকম্পৰ পৰা ৰক্ষা পৰিবলৈ আভ্যন্তৰীণভাৱে আহোম শাসনতন্ত্ৰ সম্পূৰ্ণৰূপে ব্যৰ্থ হৈছিল আৰু তাৰ ফলত তেওঁলোকে বংগদেশত থকা ইংৰাজৰ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানিৰ ওচৰত সামৰিক সাহায্য ভিক্ষা কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। ইংৰাজেও এনে এক সুযোগৰ অপেক্ষাতেই আছিল। সেয়েহে আহোম স্বৰ্গদেউ গৌৰীনাথ সিংহই যেতিয়া মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহ আৰু বংগৰ বৰকান্দাজসকলে সঘনা কৰা অত্যাচাৰৰ পৰা ৰাজ্যৰ প্ৰজাসাধাৰণক উদ্ধাৰ কৰিবলৈ ইংৰাজৰ ওচৰত আবেদন জনালে তেতিয়া কোম্পানিৰ চৰকাৰে সহজেই সামৰিক অভিযান পঠাবলৈ মান্তি হৈছিল। এই অভিযানৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য আছিল অসমৰ বিষয়ে বিতং খা-খবৰ আৰু তথ্যপাতি সংগ্ৰহ আৰু লগতে বৰকান্দাজ আৰু মোৰামৰীয়াৰ বিদ্ৰোহ দমন কৰি আহোম ৰজাক পুনৰাই সিংহাসনত প্ৰতিষ্ঠা কৰা। এই সামৰিক অভিযানৰ নেতৃত্ব দিছিল কেণ্টেইন থমাছ ওৱেলছে। সামৰিক বাহিনীটোৱে ১৭৯২ চনৰ নৱেম্বৰ মাহৰ মাজভাগৰ পৰা ১৭৯৪ চনৰ মে' মাহলৈ অসমত আছিল।

মন কৰা যে অসমলৈ ইংৰাজৰ প্ৰথম আগমন আহোম স্বৰ্গদেউ গৌৰীনাথ সিংহৰ আমন্ত্ৰণত ১৭৯২ চনত হৈছিল।

৩.৪.৪ গুৱাহাটী অধিকাৰ :

আমি আগতেই পাই আহিছো যে আহোম ৰজাৰ দুৰ্বলতাৰ সুযোগ লৈ নামনি অসমত বহুকেইজন কৰতলীয়া ৰজাই আহোম বশ্যতা ওফৰাই দিছিল। দৰঙৰ ৰজা কৃষ্ণনাৰায়ণৰ বিদ্ৰোহ, উত্তৰ কামৰূপত হৰদত্ত চৌধুৰীৰ বিদ্ৰোহৰ প্ৰত্যাপত গৌৰীনাথ সিংহই নগাঁৱত আশ্ৰয় লৈছিল। কিন্তু নগাঁৱতো সিদ্ধুৰা হাজৰিকাৰ নেতৃত্বত চলা বিদ্ৰোহৰ বাবে স্বৰ্গদেউ

পুনৰাই গুৱাহাটীলৈ পলাই আহিছিল। গুৱাহাটীৰ আশ্রয়ো বৰ সুখকৰ নহ'ল। বৈৰাগী বজাৰ নেতৃত্বত কৈবৰ্ত সম্প্ৰদায়ৰ কিছুমান মানুহে গুৱাহাটীত থকা স্বৰ্গদেউৰ আশ্ৰয়গৃহটোত জুই লগাই দিয়াত তেওঁ গুৱাহাটীৰ পৰা পুনৰাই পলাবলগীয়া হ'ল। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰে ভটিয়াই যাওঁতে আদবাটতে তেওঁ বংগৰপৰা আহি থকা কেপ্তেইন ওৱেলছক লগ পাই তেওঁৰ ভৰসাতে আকৌ গুৱাহাটীলৈ উভতি আহে আৰু ওৱেলছৰ সহায়ত পুনৰাই গুৱাহাটী অধিকাৰ কৰে। বৈৰাগী বজা আৰু তেওঁৰ অনুগামীসকলক বন্দী কৰা হ'ল। দৰঙৰ বজা কৃষ্ণাৰায়ণ আৰু তেওঁৰ ভেৰেণীয়া সৈনিকৰ দল বৰকান্দাজসকলকো যুদ্ধত পৰাস্ত কৰা হ'ল। হৰদত্ত চৌধুৰীৰ বিদ্ৰোহ দমন কৰি তেওঁলোকক আহোমৰ কৰতলীয়া বজা হিচাপে পুনৰ স্বীকৃতি দিয়া হ'ল। দৰঙীয়া আৰু কামৰূপীয়া বিদ্ৰোহ আৰু বৰকান্দাজ সমস্যাৰ অন্ত পেলাই ওৱেলছে উজনিৰ আহোম ৰাজ্য নিষ্কণ্টক কৰাৰ মানসেৰে ৰংপুৰ অভিমুখে যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলে। কাৰণ ইতিমধ্যেই আহোম ৰজা গৌৰীনাথ সিংহ আৰু কেপ্তেইন ওৱেলছৰ মাজত এখন বাণিজ্যিক চুক্তি স্বাক্ষৰিত হৈছিল। ১৭৯৩ চনৰ ৮ ফেব্ৰুৱাৰীত স্বাক্ষৰিত হোৱা এই চুক্তিমতে,

- (১) ইংৰাজৰ অধীনস্থ যিকোনো ঠাইৰ পৰা অসমলৈ আমদানি হোৱা সামগ্ৰীৰ ওপৰত ১০ % কৰ ধাৰ্য কৰা হ'ল।
- (২) অসমৰ পৰা ইংৰাজৰ অধীনৰ যিকোনো প্ৰান্তলৈ ৰপ্তানি কৰা সামগ্ৰীৰ ওপৰতো সমপৰিমাণৰ অৰ্থাৎ ১০ % কৰ ধাৰ্য কৰা হ'ল।
- (৩) ধান আৰু চাউলৰ ওপৰত কোনো কৰ নাথাকিব।
- (৪) গুৱাহাটী আৰু কান্দাহাৰত দুটা গুৰু চকী স্থাপন কৰি ৰপ্তানি আৰু আমদানি কৰ আৰোপ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰা হ'ল।
- (৫) ইংৰাজৰ বাহিৰে আন ইউৰোপীয় বেপাৰীয়ে ইংৰাজ আৰু আহোম চৰকাৰৰ বিনা অনুমতিত অসমত বেহা-বেপাৰ কৰিব নোৱাৰিব।

এই চুক্তিখনৰ স্বাৰ্থতেই উজনিৰ মোৱামৰীয়াসকলক দমন কৰি আহোম শাসনৰ পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰাটো এক প্ৰকাৰ জৰুৰী হৈ পৰিছিল। সকলো কথা গমি ওৱেলছে গৱৰ্ণৰ জেনেৰেলক ছয়টা নতুন কোম্পানি ফৌজ পঠাবলৈ অনুৰোধ কৰিছিল। গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল লৰ্ড কৰ্ণৱালিছে পৰিস্থিতিৰ গুৰুত্ব বুজি ওৱেলছৰ পত্ৰৰ সহঁৰি জনাই অতিৰিক্ত ফৌজ পঠাই দিছিল।

ইয়াতে আমি জানি থোৱা ভাল হ'ব যে ইমানদিনে অৰ্থাৎ ১৭৮৬ চনৰ পৰাই বুঢ়াগোহাঁঞি পূৰ্ণানন্দ ডাঙৰীয়াই অশেষ কষ্টেৰে যোৰহাটৰ বাহিৰতে মোৱামৰীয়াসকলৰ গতিৰোধ কৰি আছিল। এতিয়া ওৱেলছৰ নেতৃত্বত অহা নতুন বৃটিছ ফৌজে আহোমৰ সৈন্যৰ মনোবল বহুগুণে বৃদ্ধি কৰিলে। বৃটিছ আৰু আহোমৰ সৈন্যৰ যুটীয়া আক্ৰমণত মোৱামৰীয়াসকল তিষ্ঠিৰ নোৱাৰি ৰংপুৰ এৰি পলাই যাবলৈ বাধ্য হ'ল। ভালেমান মোৱামৰীয়াৰ মৃত্যু হ'ল। ৰজা ভৰতসিংহও বেয়াকৈ ঘূৰীয়া হ'ল আৰু কোনোমতে প্ৰাণ

লৈ পলাই গ'ল। ৰংপুৰ পুনৰাই বিদ্ৰোহীৰ কৰলৰ পৰা উদ্ধাৰ হ'ল। ১৭৯৪ চনৰ ২১ মাৰ্চৰ দিনা গৌৰানাথ সিংহই ৰাজধানীত প্ৰৱেশ কৰে।

চি ন্ত নী য়

সুবিধাবাদী ইংৰাজে কেনেকৈ আহোম ৰজাৰ
দুৰ্বলতাৰ সুযোগ লৈ অসমত খোপনি পুতিছিল
মন কৰা।

ইতিমধ্যে কোম্পানিৰ গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল লৰ্ড কৰ্ণৱালিছৰ উত্তৰসূৰী হিচাপে ছাৰ জন ছোৰে (Sir Jhon Shore) নতুন নীতি গ্ৰহণ কৰে। এই নতুন নীতি আছিল পৰৰাজ্যত হস্তক্ষেপ বিৰোধী নীতি। তেওঁ দৃঢ়তাৰে এই নীতি কাৰ্য্যকৰী কৰিব বিচাৰিছিল। সেইবাবে অতি সোনকালে ওৱেলছক প্ৰত্যাৱৰ্তন কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিলে। সেয়েহে স্বৰ্গদেউ গৌৰীনাথ সিংহৰ লগতে অন্যান্য আহোম ডা-ডাঙৰীয়াসকলে বাৰম্বাৰ অনুৰোধ কৰা সত্ত্বেও ওৱেলছে আধাতে অভিযান সামৰি ঘূৰি যাবলৈ সিদ্ধান্ত ল'লে। ওভতাৰ পথত তেওঁ মোৰামৰীয়াৰ কেইবাটাও কোঠ ভাঙি জুই লগাই ধ্বংস কৰিছিল। ১৭৯৪ চনৰ ৩ জুলাইত ওৱেলছে সৈন্যসহ গোৱালপাৰাত উপস্থিত হয়।

৩.৪.৫ চতুৰ্থ বিদ্ৰোহ :

কেপ্তেইন ওৱেলছৰ প্ৰত্যাৱৰ্তনৰ পিছতেই দেশত আকৌ অৰাজকতাৰ সৃষ্টি হৈছিল। মোৰামৰীয়াসকলে পুণৰাই ৰংপুৰ দখল কৰে। বাধ্য হৈ স্বৰ্গদেৱে যোৰহাটলৈ ৰাজধানী স্থানান্তৰ কৰে। কাৰণ যোৰহাট নগৰখন পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁঞিৰ চেষ্টাত অধিক সুৰক্ষিত আছিল। দেশত চলি থকা এনে ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাৰ সময়তেই ১৭৯৫ চনত স্বৰ্গদেউ গৌৰীনাথ সিংহৰ মৃত্যু হয়। এই সময়ছোৱাত পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁঞিয়ে আহোম ৰাজ্যৰ প্ৰবল শক্তিশালী বিষয়া হিচাপে কাৰ্য্যনিৰ্বাহ কৰি আছিল। তেৱেঁই চাৰিং ৰজা কদম দীঘলা গোহাঁঞিৰ পুত্ৰ কিনাৰামক গৌৰীনাথ সিংহৰ উত্তৰাধিকাৰী হিচাপে বাছনি কৰিছিল। তেওঁ হিন্দুমতে কমলেশ্বৰ সিংহ আৰু আহোম মতে চুক্ৰেনফা নাম লয় (১৭৯৫-১৮১০ চন)। এইজন ৰজাৰ দিনতো মোৰামৰীয়াসকলে পুনৰ বেলেগ বেলেগ ঠাইত বিদ্ৰোহ কৰিছিল। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰে ফোপাই নামৰ এজন ব্যক্তিৰ নেতৃত্বত ডফলা-বহুতীয়াসকলে বিদ্ৰোহ কৰে। মোৰামৰীয়া মহন্ত পিতাম্বৰদেৱো তেওঁলোকৰ লগত যোগ দিছিল। কিন্তু বুঢ়াগোহাঁঞিয়ে সফলতাৰে তেওঁলোকৰ অগ্ৰগতি ৰোধ কৰে আৰু মোৰামৰীয়া মহন্তক বন্দী কৰি যোৰহাটলৈ লৈ যায়। উত্তৰ লক্ষীমপুৰতো জাৱৰ নামৰ এজন ব্যক্তিৰ নেতৃত্বত কিছুসংখ্যক মোৰামৰীয়াই বিদ্ৰোহ আৰম্ভ কৰে। কিন্তু বুঢ়াগোহাঁঞিৰ তৎপৰতাত কঠোৰ হাতেৰে সেই বিদ্ৰোহ দমন কৰা হয়। পূবফালে বেংমৰাত ভৰত সিংহৰ নেতৃত্বত এদল মোৰামৰীয়াই চিংফৌ আৰু খামতিসকলৰ সৈতে লগ হৈ বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰে (১৮০১

চন)। কিন্তু এইবাৰো ৰজাঘৰীয়া সৈন্যই বিদ্ৰোহীসকলক দমন কৰাত সফল হ'ল। যুদ্ধত ভৰতসিংহৰ মৃত্যু হয়। ১৮০৫ চনত কাছাৰতো কিছুসংখ্যক মোৰামৰীয়াই বিদ্ৰোহ কৰিছিল। তেওঁলোকৰ নেতৃত্বত আছিল ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ ভগনীয়া পুত্ৰ বিজয় বৰমুৰাগোহাঁঞি। কছাৰী ৰজা কৃষ্ণচন্দ্ৰয়ো এইসকল বিদ্ৰোহীক প্ৰথমে সহায় কৰিছিল। প্ৰথমবাৰৰপৰা বিদ্ৰোহী বাহিনীয়ে কিছু সফলতা লাভ কৰিছিল। কিন্তু এইবাৰো পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁঞিৰ বিচক্ষণতাত অন্য এক বিপদৰ পৰা আহোম ৰাজ্য ৰক্ষা পৰিছিল। তেওঁ কুটনীতিৰে কছাৰী ৰজা কৃষ্ণচন্দ্ৰক মোৰামৰীয়াসকলৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখিলে। ফলত দ্বিতীয়খন যুদ্ধত মোৰামৰীয়াসকলক দমন কৰিলে।

ভৰতসিংহৰ মৃত্যুৰ পিছত বেংমৰাত মোৰামৰীয়াসকলে পুনৰাই বিদ্ৰোহ কৰে। এইবাৰ তেওঁলোকৰ নেতৃত্ব লৈছিল সৰ্বানন্দ সিংহই। তেওঁলোকক সহযোগ কৰিছিল চিংফৌসকলে। আনকি এই চিংফৌসকলৰ জৰিয়তে তেওঁলোকে মানৰ লগত সুসম্পৰ্ক গঢ়ি তুলিছিল আৰু মানৰ ক্ৰমে মিত্ৰ হৈ পৰিছিল। কিন্তু মানৰ লগত থকা মোৰামৰীয়াৰ শেহতীয়া বুজাবুজি দেশৰ কাৰণে মংগলজনক নহয় বুলি বুঢ়াগোহাঁঞিয়ে হাড়ে-হিমজুৰে বুজি পাইছিল আৰু সেইবাবে যথাসম্ভৱ সোনকালে মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ স্থায়ী সমাধান কৰিবলৈ বিচাৰিছিল। পূৰ্ণানন্দই বুজি উঠিছিল যে মোৰামৰীয়াসকলৰ ভিতৰত মৰাণসকলেই সবাতোকৈ শক্তিশালী আৰু সংখ্যাগৰিষ্ঠ। সেয়েহে তেওঁলোকক সন্তুষ্ট কৰাটো অত্যন্ত জৰুৰী। তেওঁ মোৰামৰীয়া নেতা সৰ্বানন্দৰ লগত এখন চুক্তি কৰি (১৮০৫) বেংমৰাক কেন্দ্ৰ কৰি (বৰ্তমানৰ তিনিচুকীয়া) ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু দিহিঙৰ মাজৰ ভূ-খণ্ড 'মটক ৰাজ্য' নাম দি এখন নতুন স্বতন্ত্ৰ ৰাজ্য স্থাপন কৰিলে। সৰ্বানন্দয়ো বছৰি কৰ সোধাবলৈ মান্তি হৈছিল। ইয়াৰ পিছত মোৰামৰীয়াসকলে আহোমৰ বিৰুদ্ধে পুনৰ বিদ্ৰোহ কৰা নাছিল।

চি ত্ত নী য়

পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁঞিৰ মটক ৰাজ্য স্থাপনৰ
নীতি বৰ্তমান অসমৰ স্বায়ত্ত শাসন নীতিৰ
লগত মিল আছে নেকি?

৩.৫ বিদ্ৰোহৰ ফলাফল :

(ক) **ৰাজনৈতিক ফলাফল :** এই বিদ্ৰোহৰ ৰাজনৈতিক ফলাফল আছিল অত্যন্ত বিষময়। প্ৰায় তিনিটা দশক জুৰি হোৱা দীঘলীয়া গৃহযুদ্ধৰ অন্তত আহোম ৰাজতন্ত্ৰ আৰু আহোম ৰাজ্য দুয়োটাই চেদেলি-ভেদেলি হৈ মৃত্যুক্ৰম গগিছিল। বিদ্ৰোহ দমনত ব্যৰ্থ আহোম শাসনতন্ত্ৰক সহায়ৰ হাত আগবঢ়াই একপ্ৰকাৰ ইংৰাজসকলে অসমত খোপনি

পোতাৰ প্ৰথম প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ কৰিছিল। এই অভিযানৰ সুযোগ লৈ ওৰেলছে অসমৰ বিষয়ে বিতং তথ্য আহৰণ কৰি তাৰ এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰতিবেদন প্ৰস্তুত কৰি কোম্পানি চৰকাৰলৈ প্ৰেৰণ কৰিছিল। এই প্ৰতিবেদনৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই পিছলৈ কোম্পানি চৰকাৰে অসম সম্পৰ্কত সকলো ৰাজনৈতিক নীতি নিৰ্ধাৰণ কৰিছিল যাৰ পৰিণতি কিমান ভয়াৱহ আছিল তোমালোকে ইয়াৰ পিছৰ অধ্যায়টোত ভালকৈয়ে বুজিব পাৰিব।

মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ অন্য এক ঋণাত্মক পৰিণতি আছিল আহোম শাসনতন্ত্ৰৰ অৱনতি। আহোম শাসন ব্যৱস্থা আছিল মধ্যযুগীয়া সামন্ততান্ত্ৰিক শাসন ব্যৱস্থা। এই ব্যৱস্থাত ৰজা আছিল প্ৰশাসনৰ মুৰব্বী আৰু অন্যান্য বুঢ়াগোহাঁই, বৰগোহাঁই, বৰপাত্ৰগোহাঁই, বৰবৰুৱা, বৰফুকন, ফুকন, শইকীয়া, বৰা আদি পদবীবোৰ আছিল ৰজাৰ আজ্ঞাবাহী বিষয়া। কিন্তু ৰজাৰ দুৰ্বলতাৰ সুযোগ লৈ এনেধৰণৰ মন্ত্ৰী-বিষয়বোৰ মাজে-সময়ে শক্তিশালী হৈ উঠিছিল। স্বৰ্গদেউ শিৱসিংহৰ দিনৰ পৰাই আহোম ৰজাসকলৰ দুৰ্বলতাৰ সুযোগ লৈ মন্ত্ৰী-আমোলাসকল শক্তিশালী হ'বলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। তেওঁলোকৰ বেছিভাগেই ব্যক্তিগত স্বার্থত কাম কৰিবলৈ লোৱাৰ ফলত প্ৰজাসাধাৰণৰ মনত অশান্তিৰ ভাব সৃষ্টি হৈছিল। পিছলৈ অৰ্থাৎ লক্ষীসিংহ বা তাৰ পৰৱৰ্তী ৰজাসকলৰ দিনত এইসকল স্বার্থপৰ বিষয়াৰ উপদ্ৰৱ বাঢ়ি যোৱাত ৰাজ্যত জনতাৰ দুখ কুলাই-পাচিয়ে নধৰা হৈছিল। প্ৰজাৰ আস্থা নাহে নাহে আহোমৰ শাসনৰ ওপৰত নোহোৱা হৈ গৈছিল। বহুতে আকৌ জীৱন আৰু নিৰাপত্তাৰ খাতিৰত বিদ্ৰোহী বাহিনীত যোগ দিছিল। কিন্তু মোৰামৰীয়াসকলৰ মাজতো এটা কেন্দ্ৰীভূত শাসনব্যৱস্থা গঢ়ি উঠা নাছিল। শাসন ক্ষমতা দখল কৰাৰ পিছত তেওঁলোকৰ নিজৰ মাজতে ক্ষমতাক লৈ অৰিয়া-অৰি হৈছিল। যাৰ ফলত সমান্তৰালভাৱে কেইবাজনো শাসকে কেইবাঠাইতো নিজৰ নিজৰ শাসন চলাইছিল। তাৰোপৰি মোৰামৰীয়াসকলেও এটা নতুন শাসন ব্যৱস্থাৰ প্ৰৱৰ্তন কৰা নাছিল। পুৰণি শাসন ব্যৱস্থাকে বাহাল ৰখাত সাধাৰণ প্ৰজাই পৰিৱৰ্তনৰ কোনো আভাষ পোৱা নাছিল। শাসন ব্যৱস্থাৰ পৰিৱৰ্তন নোহোৱা হেতু তেওঁলোকৰ আস্থা ৰাজতন্ত্ৰৰ ওপৰত দিনক দিনে কমি আহিছিল। আহোম আৰু মোৰামৰীয়াৰ শাসনৰ প্ৰতি জনসাধাৰণৰ মনত জাগ্ৰত হোৱা অনাস্থাই দেশখনক এটা তৃতীয় বিকল্পৰ দিশে আগুৱাই লৈ গৈছিল। এই তৃতীয় বিকল্প কি আছিল ইয়াৰ পিছৰ অধ্যায়টো পঢ়া আৰু অনুধাৱন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা।

(খ) আৰ্থ-সামাজিক ফলাফল : মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহে অসমৰ আৰ্থিক আৰু সামাজিক ক্ষেত্ৰখনক বাককৈয়ে ক্ষতিগ্ৰস্ত কৰিছিল। দীঘলীয়া বিদ্ৰোহৰ সময়ছোৱাত দুয়োপক্ষৰ যুদ্ধংদেহী মনোভাৱে প্ৰকাশ্যভাৱে সাধাৰণ জনতাৰ ওপৰত আতিশায্য বৃদ্ধি কৰিছিল। মোৰামৰীয়াসকলে যেনেদৰে ৰজাঘৰীয়া সমৰ্থক আৰু তেওঁলোকৰ জীৱন আৰু সম্পত্তি হেলাৰঙে ধ্বংস কৰিছিল ঠিক একেদৰে ৰজাৰ সৈন্যসকলেও দোষী-নিৰ্দোষী বিচাৰ নকৰি ল'ৰা-বুঢ়া-তিৰোতা নিৰ্বিশেষে বহু লোকক হত্যা, নিৰ্যাতন, নিৰ্বাসন আদি দণ্ডেৰে দণ্ডিত কৰিবলৈ কুণ্ঠাবোধ কৰা নাছিল। দুয়োপক্ষৰ চূড়ান্ত আতিশায্যৰ ফলস্বৰূপে বহুতো লোক ঠাই এৰি হাবি-বননি, পৰ্বত-পাহাৰলৈ অথবা অন্য চুবুৰীয়া ৰাজ্যলৈ পলাই যাবলগীয়া

হৈছিল। দুয়োপক্ষই পৰস্পৰৰ ঘৰ আৰু খেতিপথাৰ জ্বলাই দিয়াৰ ফলত দেশত দুৰ্ভিক্ষ হোৱাটো সাধাৰণ ঘটনাত পৰিণত হৈছিল। মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহ প্ৰতিৰোধ কৰি থকা বৰগোহাঁঞিৰ সৈন্য বাহিনীয়ে যুদ্ধত ব্যৱহৃত হোৱা ঘোঁৰা, হাতী আদি মাৰি খাইহে জীয়াই থাকিবলগীয়া হৈছিল বুলিও কথিত আছে। তদুপৰি মোৰামৰীয়াসকলৰ এটা বৃহৎ অংশৰ লোক খেতিয়ক হোৱাৰ উপৰি তেওঁলোকৰ বিভিন্ন ব্যৱহাৰিক শিল্পকৰ্মৰ দক্ষতা আছিল। এনে দক্ষ লোকসকলৰ বেছিভাগেই বিদ্ৰোহত হয় মৃত্যুমুখত পৰিছিল নতুবা চিৰকালৰ বাবে ঘুণীয়া হৈ গৈছিল। সোণ আৰু অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰৰ উৎপাদন কমি গৈছিল। তাৰ কুপ্ৰভাৱ পৰিছিল দেশৰ অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থাত। কাৰণ অসমৰ ব্যৱসায়-বাণিজ্যৰ সৰহভাগ আমদানি-ৰপ্তানি টকাতকৈ সোণ আৰু লোণৰ বিনিময়েৰেহে হৈছিল।

মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ অন্য এক কাৰণ আছিল হিন্দু ধৰ্মৰ ব্ৰাহ্মণ্যবাদ আৰু মহাপুৰুষীয়া বৈষ্ণৱপন্থাৰ বিভেদ। স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহৰ পৰৱৰ্তী কালৰ প্ৰায় আটাইবোৰ আহোম ৰজাই আছিল ব্ৰাহ্মণ্যবাদী শাস্ত্ৰ পৰম্পৰাত বিশ্বাসী। গতিকে সময়ে সময়ে শাসকসকলেও বৈষ্ণৱবাদী মহাপুৰুষীয়া সম্প্ৰদায়ভুক্ত সত্ৰ আৰু তেনেবোৰ সত্ৰৰ শিষ্যসকলৰ প্ৰতি পক্ষপাতিত্বমূলক আচৰণ কৰা দেখা যায়। বিদ্ৰোহে এই বিভেদমূলক আচৰণ হ্ৰাস কৰাতকৈ বৃদ্ধিহে কৰিছিল; যাৰ ফলত সামাজিক বিচ্ছিন্নতা অধিক বৃদ্ধি হৈছিল। তেনেদৰে ৰজাঘৰীয়া সমৰ্থকে মোৰামৰীয়া সত্ৰবোৰৰ ওপৰত হকে-বিহকে অত্যাচাৰ কৰিছিল। তাৰ বিপৰীতে মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহীসকলে ব্ৰাহ্মণ্য সত্ৰকো ধ্বংস কৰিছিল। এনেকুৱা বিচ্ছিন্ন জাতি এটা যে বৈদেশিক আক্ৰমণৰ বলি হ'ব সেইটো ঐতিহাসিক সত্য।

পৰৱৰ্তী কালত মানৱ আক্ৰমণ বা ইংৰাজসকলৰ সম্প্ৰসাৰণ নীতিৰ ফলত আহোম ৰাজবংশৰ পতনৰ লগতে অসম দেশ ইংৰাজৰ অধীন হ'ব লগা হৈছিল।

(গ) মটক ৰাজ্য সৃষ্টি : মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ সময়ছোৱাত কেইবাজনো বিদ্ৰোহী নেতাই পৃথক পৃথক ভূ-খণ্ডত সামন্তীয় শাসন চলোৱাৰ সুযোগ পাইছিল। তাৰ ভিতৰত ডেকা-মহন্ত গাগিনি, ৰমানন্দ, ৰাঘৱ নেওগ, পিতাম্বৰ, ভৰতসিংহ, সৰ্বানন্দ আদি নেতাসকলৰ নাম প্ৰধানকৈ ল'ব পাৰি। বেংমৰা, মাজুলী, নগাওঁ, কামৰূপ আদি সকলো ঠাইতে মোৰামৰীয়া নেতাসকলে সামন্তীয় ভূস্বামী হিচাপে নিজকে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। বেংমৰাৰ মোৰামৰীয়াসকলে কূটনৈতিকভাৱে সৰ্বানন্দৰ নেতৃত্বত দুবাৰকৈ মান সৈন্যৰ সহায় লোৱাৰ কৌশল অৱলম্বন কৰিছিল। অৱশ্যে দুয়োবাৰতে আহোমসকলে বুদ্ধিমত্তাৰে তেওঁলোকক খেদি পঠিয়াইছিল। কিন্তু পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোঁহাইয়ে বিষয়টো গভীৰভাৱে গ্ৰহণ কৰি যথাসম্ভৱ সোনকালে মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ অন্ত পেলাবলৈ বিচাৰিছিল। সেয়েহে সোনকালেই তেওঁ সৰ্বানন্দৰ লগত এখন চুক্তি কৰি মটক ৰাজ্য গঠন কৰে আৰু তাত

সৰ্বানন্দক কৰতলীয়া শাসক হিচাপে 'বৰসেনাপতি' নিযুক্ত কৰা হয়। চুক্তিমতে বেংমৰা (বৰ্তমান তিনিচুকীয়া)ক কেন্দ্ৰ কৰি ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু দিহিং নদীৰ মাজৰ ভূ-খণ্ডত নতুন মটক ৰাজ্য গঠন কৰিলে। সৰ্বানন্দই বছৰেকীয়া কৰ হিচাপে আহোম ৰজাক হাতীৰ দাঁত আৰু মুগাৰ কাপোৰ সোধাবলৈ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে। এইদৰে মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহ অসমৰ ৰাজনৈতিক-অৰ্থনৈতিক আৰু সামাজিক ক্ষেত্ৰখনৰ প্ৰতিটো দিশেই চুই গৈছিল। এই বিদ্ৰোহৰ সৰ্বনাশী প্ৰতিক্ৰিয়াই অসমক ভয়ংকৰ ভৱিষ্যতৰ মুখলৈ ঠেলি দিছিল। অসমখন ভয়াৱহ মানৰ আক্ৰমণত সম্পূৰ্ণৰূপে ক্ষত-বিক্ষত হৈ গৈছিল আৰু অসমক তেনে বিপদৰ পৰা ৰক্ষা কৰাৰ চলেৰে পুনৰাই আৱিৰ্ভাৱ হৈছিল ব্ৰিটিছসকলৰ, যাৰ সৰ্বনাশী গ্ৰাসৰ পৰা ভাৰতবৰ্ষৰ কোনো এখন ৰাজ্যই পৰিত্ৰাণ পোৱা নাছিল।

৩.৬ কেপ্তেইন ওৱেলছৰ অসম দেশৰ বিৱৰণ :

কেপ্তেইন ওৱেলছ চাহাবে অসমৰ বিষয়ে এটা মূল্যবান টোকা লিখি সেই সময়ৰ ব্ৰিটিছ গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল ছাৰ জন ছোৰলৈ প্ৰেৰণ কৰিছিল। সেই বিৱৰণৰ পৰা ওঠৰ শতিকাৰ অসমৰ ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক অৱস্থা সম্বন্ধে বহু লাগতিয়াল কথা জানিব পৰা যায়।

ওৱেলছৰ টোকাতে আহোম ৰাজ্যৰ ৰজা নিৰ্বাচন আৰু তেওঁৰ ক্ষমতা সম্পৰ্কত এটা বৰ্ণনা দিয়া আছে। আনকি আহোম শাসনতন্ত্ৰৰ পাঁচগৰাকী প্ৰতাপী মন্ত্ৰী আৰু তেওঁলোকৰ মাজত সঘনাই চলা ক্ষমতাকেন্দ্ৰিক অৰিয়াঅৰিৰ ঘটনা টোকাটোত সন্নিৱিষ্ট হৈছে। পাইক প্ৰথাৰ বিষয়েও টোকাটোত এটা চমু বিৱৰণ দিয়া আছে। অসমৰ শেহতীয়া ৰাজনৈতিক অচলাৱস্থাৰ বাবে ওৱেলছে কীৰ্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাৰ ৰাজনৈতিক স্বেচ্ছাচাৰিতা, মোহনমালা গোহাঁইক অনৈতিকভাৱে ৰাজসিংহাসন লাভৰ পৰা বঞ্চিত কৰা, মোৰামৰীয়া মহন্তৰ হত্যা আৰু উচ্চপদবীধাৰী মন্ত্ৰী-আমোলাসকলৰ মাজত ক্ষমতা লাভৰ বাবে চলা অবাঞ্ছিত প্ৰতিযোগিতাকেই মূলতঃ দায়ী বুলি মত পোষণ কৰিছে। যি কি নহওঁক ওৱেলছে এই অচলাৱস্থাৰ পৰা অসম দেশক ৰক্ষা কৰাত ব্ৰিটিছ সৈন্য কৃতকাৰ্য হোৱা বুলি দাবী কৰাৰ লগতে অসমত শান্তি স্থাপনৰ বাবে তেওঁ লোৱা বিভিন্ন কাৰ্যব্যৱস্থাৰ বিষয়েও টোকাটোত উল্লেখ কৰিছে।

ব্যৱসায়-বাণিজ্য সম্পৰ্কত মন্তব্য দিবলৈ গৈ ওৱেলছে অসমৰ প্ৰাকৃতিক সম্পদসমূহৰ ওপৰত বিশেষভাৱে গুৰুত্ব দিয়া যেন লাগে। অসম আৰু বংগদেশৰ মাজত চলা আমদানি-ৰপ্তানিৰ বৃহৎ বাণিজ্য ক্ষেত্ৰখনৰ কথা উল্লেখ কৰি লিখিছিল যে এই বাণিজ্যৰ পৰা অসমে বছৰি প্ৰায় ৯০,০০০ টকাৰ শুদ্ধ আদায় কৰিছিল। অৱশ্যে তাৰে ২৬,০০০ মান টকাহে ৰাজকোষত সোমাইছিল। তেওঁৰ বিৱৰণৰ পৰা অনুমান কৰিব পাৰি যে সেই সময়ত অসমত লোণৰ বৰ আকাল আছিল। আমদানি বস্তুবোৰৰ ভিতৰত লোণেই আটাইতকৈ উল্লেখযোগ্য আছিল। বংগদেশৰ পৰা বছৰি প্ৰায় ১২০,০০০ মোন লোণ আমদানি কৰা হৈছিল। অসমৰ ভিতৰতো শদিয়া আৰু নগাপাহাৰত কিছু লোণ উৎপাদন হৈছিল যদিও

তাৰ মান নিম্নস্তৰৰ আছিল। লোণ বৰ দামী বস্তু আছিল আৰু সেইবাবে সাধাৰণ মানুহে ইয়াক ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ অসমৰ্থ আছিল। অসমত যথেষ্ট পৰিমাণে ধান উৎপন্ন হোৱাৰ লগতে সৰিয়হ, কুঁহিয়াৰ, আদা, নীল, তামোল-পাণ, লা, লো, সোণ আদি উৎপন্ন হৈছিল।

সেই সময়ত গুৱাহাটী এখন আহল-বহল আৰু জনবহুল নগৰ আছিল। নগৰখন ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ দুয়োপাৰ জুৰি বিস্তৃত আছিল। নদীৰ পাৰত থকা এটা গড়ত ১১৩ টা কামান আছিল আৰু তাৰে তিনিটা ইউৰোপত তৈয়াৰী আছিল। ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ পৰা অলপ দূৰৈত ৬ ফুট মান ওখ পকী দেৱালেৰে আগুৰা এডোখৰ ঠাইত ইমান ডাঙৰ এটা ঘৰ আছিল যে তেওঁৰ আটাইবোৰ সৈন্য তাতেই থাকিব পাৰিছিল। গুৱাহাটীৰ লগতে আহোমৰ ৰাজধানী ৰংপুৰ নগৰখনৰো তেওঁ এটি বৰ্ণনা দিছিল। ইয়াৰ পৰিসীমা প্ৰায় ২০ মাইলমান হ'ব। ইয়াতো ইটাৰ বেৰ দিয়া এখন সুৰক্ষিত ঠাই আছিল। অৱশ্যে বেৰবোৰ উৰলি গৈছিল। নগৰৰ দাঁতিকাষৰীয়া ঠাইবোৰত ভাল খেতি হৈছিল। সবহভাগ মাটিয়েই ৰজা আৰু ডা-ডাঙৰীয়াসকলৰ সম্পত্তি আছিল। বজাৰত উৎপন্ন বস্তুৰ বেচা-কিনা সাধাৰণতে নহৈছিল। ধান কেতিয়াও বিক্ৰী কৰিব নোৱাৰিছিল। সোণ আৰু নিমখহে বেহা-বেপাৰৰ মাধ্যম হিচাপে ব্যৱহাৰ হৈছিল। বস্তুৰ দাম অতিপাত সস্তা আছিল। সাধাৰণ মানুহে অন্য বস্তুতকৈ টকাৰহে নাটনিত ভুগিছিল। তথাপি অসম এখন ঐশ্বৰ্য্যশালী দেশ আছিল আৰু ৰজা গৌৰীনাথ সিংহই ব্ৰিটিছ সেনাৰ ভৰণ-পোষণৰ বাবে যথেষ্ট টকা-পইচা খৰচ কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছিল।

মূল কথা

- মোৱামৰীয়াসকল মূলতঃ মৰাণ সম্প্ৰদায়ৰ লোক। শংকৰ-মাধৱৰ পৰৱৰ্তী কালত 'মায়ামৰা' নামৰ বৈষ্ণৱ সত্ৰখন স্থাপিত হৈছিল। এই 'মায়ামৰা' শব্দৰ পৰাই মোৱামৰীয়া শব্দটো উৎপত্তি হোৱা বুলি ধৰা হয়। যিহেতু মায়ামৰা সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰসকল শূদ্ৰ সম্প্ৰদায়ৰ আছিল, বিভিন্ন জাতি-জনজাতি যেনে কছাৰী, চুতীয়া, আহোম, কৈৱৰ্ত আদি লোকৰ মাজত এই সত্ৰ যথেষ্ট জনপ্ৰিয় আছিল।
- মায়ামৰা সত্ৰৰ জনপ্ৰিয়তা বঢ়াৰ লগে লগে ইয়াৰ মহন্তসকলৰো শক্তি দিনক দিনে বাঢ়িছিল।
- আহোম ৰজাসকলক স্বৰ্গদেউ বোলা হৈছিল। তেওঁলোকে ব্ৰাহ্মণ সত্ৰসমূহক ৰাজ পৃষ্ঠপোষকতা কৰিছিল আৰু শূদ্ৰসকলৰ সত্ৰ মায়ামৰাৰ মহন্ত আৰু শিষ্যসকলক হেয়জ্ঞান কৰিছিল। ইয়াৰ ফলত আহোম ৰজা আৰু মোৱামৰীয়াসকলৰ মাজত বিদ্বেষৰ ভাব জন্ম হৈছিল।
- আহোমসকলৰ মায়ামৰা সত্ৰ তথা শিষ্যসকলৰ ওপৰত অত্যাচাৰ ক্ৰমে বাঢ়িছিল। চুৰ-মৰ্ফা ভগাৰজাৰ দিনত সত্ৰাধিকাৰ গুৰু নিত্যানন্দদেৱক ৰাজ আজ্ঞামতে হত্যা কৰা হৈছিল। গদাধৰ সিংহৰ নিৰ্দেশত

বৈকুণ্ঠদেৱ মহন্তৰ হত্যা, ৰুদ্ৰসিংহৰ ৰাজসভাত চতুৰ্ভুজদেৱ মহন্তৰ প্ৰতি কৰা দুৰ্ব্যৱহাৰ, শিৱসিংহৰ দিনত বৰৰজা ফুলেশ্বৰীৰ নিৰ্দেশত মোৱামৰীয়া মহন্তক জোৰকৈ বলিৰ ফোট ল'বলৈ বাধ্য কৰোৱা আদি অত্যাচাৰৰ ঘটনাই মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহ সৃষ্টিত অৰিহণা যোগাইছিল।

- ❖ আহোম ৰজা ৰুদ্ৰ সিংহই আউনীআটী সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ কেশৱদেৱৰ ওচৰত শৰণ লৈ বামুণীয়া সত্ৰবোৰক বিশেষ মৰ্যাদা দিয়া ঘটনাই বামুণীয়া আৰু শূদ্ৰ সত্ৰাধিকাৰসকলৰ মাজত মনোমালিন্যৰ সৃষ্টি কৰিছিল।
- ❖ পাইক প্ৰথাৰ দ্বাৰা মোৱামৰীয়াসকলৰ ওপৰত চলোৱা শোষণো মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ অন্যতম কাৰণ আছিল।
- ❖ মোৱামৰীয়াসকলে ১৭৬৯ খ্ৰীষ্টাব্দৰ শেষৰ ফালে স্বৰ্গদেউ লক্ষী সিংহৰ দিনত সাত হেজাৰ সৈন্য গোটাই আহোম ৰাজত্বৰ বিৰুদ্ধে প্ৰথম বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰে। এই বিদ্ৰোহত মোৱামৰীয়াসকলে সফলতা লাভ কৰে।
- ❖ গৌৰীনাথ সিংহৰ দিনত মোৱামৰীয়াসকলে দ্বিতীয়বাৰ আহোম ৰাজধানী আক্ৰমণ কৰে। কিন্তু এইবাৰ তেওঁলোকে সফলতা লাভ কৰিব নোৱাৰিলে।
- ❖ ১৭৮৬ খ্ৰীষ্টাব্দত মোৱামৰীয়াসকলে পুনৰ গৌৰীনাথ সিংহক আক্ৰমণ কৰে। গৌৰীনাথ সিংহই ৰাজধানী ত্যাগ কৰি গুৱাহাটীলৈ যোৱাত মোৱামৰীয়াসকলে ভৰত সিংহক ৰজা পাতে।
- ❖ ইয়াৰ পিছত বহুতো সৰু-বৰ বিদ্ৰোহৰ ফলত আহোম ৰাজ্য চেদেলি-ভেদেলি হৈ পৰিছিল। উপায়হীন গৌৰীনাথ সিংহই বিদ্ৰোহ দমন কৰিবলৈ ইংৰাজৰ সহায় ভিক্ষা কৰে। ১৭৯২ খ্ৰীষ্টাব্দত কেপ্টেইন থমাছ ওৱেলছৰ নেতৃত্বত ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ এটা সেনা বাহিনী পোন প্ৰথম অসমত প্ৰৱেশ কৰে।
- ❖ ১৭৯৩ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ৮ ফেব্ৰুৱাৰীত গৌৰীনাথ সিংহ আৰু কেপ্টেইন ওৱেলছৰ মাজত এখন গুৰুত্বপূৰ্ণ চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয় আৰু ইয়াৰ পিছৰ পৰাই অসমত ব্ৰিটিছৰ আধিপত্য আৰম্ভ হয়।
- ❖ কেপ্টেইন ওৱেলছৰ প্ৰত্যাবৰ্তনৰ পিছত পুনৰ মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহ মূৰ দাঙি উঠিছিল। কিন্তু আহোমসকলৰ সুদক্ষ বিষয়া পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁইৰ নেতৃত্বত এই বিদ্ৰোহৰ পৰিসমাপ্তি ঘটে।
- ❖ পূৰ্ণানন্দ আৰু মোৱামৰীয়া নেতা সৰ্বানন্দৰ মাজত ১৮০৫ খ্ৰীষ্টাব্দত হোৱা চুক্তিমতে ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু দিহিঙৰ মাজৰ ভূখণ্ডত 'মটক ৰাজ্য' নামেৰে এখন স্বতন্ত্ৰ ৰাজ্য স্থাপন হয়।
- ❖ মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ উল্লেখযোগ্য পৰিণতিবোৰ হ'ল
 - আহোম শাসনতন্ত্ৰৰ অৱনতি
 - অসমৰ আৰ্থ-সামাজিক দিশত অৱনতি
 - মটক ৰাজ্যৰ সৃষ্টি
 - অসমত ক্ৰমশঃ ব্ৰিটিছ আধিপত্য স্থাপন।

অনুশীলনী

অতি চমু/চমু উত্তৰৰ প্ৰশ্ন :

- ১। মায়ামৰা কি?
- ২। সত্ৰ বুলিলে কি বুজা?
- ৩। সংহতি কি?
- ৪। মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহ কোনজন আহোম ৰজাৰ দিনত আৰম্ভ হৈছিল?
- ৫। মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহ কোনজন ৰজাৰ দিনত শেষ হৈছিল?
- ৬। কোনজন আহোম ৰজাই প্ৰথম স্বৰ্গদেউ/স্বৰ্গনাৰায়ণ উপাধি গ্ৰহণ কৰা বুলি অনুমান কৰা হয়?
- ৭। চুৰুমাৰা ভগাৰজাৰ দিনত কোনজন মোৰামৰীয়া সত্ৰাধিকাৰক হত্যা কৰা হৈছিল?
- ৮। ৰুদ্ৰসিংহৰ ৰাজসভাত কোনজন মোৰামৰীয়া সত্ৰাধিকাৰক অপমান কৰা হৈছিল?
- ৯। আহোমসকলৰ প্ৰধান উপাস্য দেৱতাজনৰ নাম লিখা।
- ১০। জয়ধ্বজ সিংহই কোনজন সত্ৰাধিকাৰক ওচৰত শৰণ লৈছিল?
- ১১। ৰুদ্ৰসিংহই কাৰ ওচৰত শৰণ লৈছিল?
- ১২। কৃষ্ণৰাম ভট্টাচাৰ্য কোন আছিল?
- ১৩। কোনজন আহোম ৰজাৰ দিনত শাক্তধৰ্মই অধিক গা কৰি উঠিছিল?
- ১৪। গাগিনি কোন?
- ১৫। মোৰামৰীয়াসকলে পোনপ্ৰথমে কাক ৰজা পাতিছিল?
- ১৬। কেপ্তেইন ওবেলছ কেতিয়াৰ পৰা কেতিয়ালৈ অসমত আছিল?
- ১৭। অসমৰ ক'ত লোণ উৎপাদন হৈছিল?
- ১৮। অসমৰ সৰ্বসাধাৰণ মানুহে লোণ কিয় ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰিছিল?

চমু/দীঘল উত্তৰৰ প্ৰশ্ন :

- ১। মোৰামৰীয়াসকল কোন? এই বিদ্ৰোহক গণ অভ্যুত্থান বুলি ক'ব পৰা যায় নে?
- ২। মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ ৰাজনৈতিক কাৰণ বিশ্লেষণ কৰা।
- ৩। আহোমৰ ধৰ্মীয় নীতিৰ পৰিৱৰ্তন মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ কাৰক হিচাপে তুমি ভাবানে? আলোচনা কৰা।
- ৪। পাইক প্ৰথা মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ বাবে কিমানদূৰ জগৰীয়া আছিল? তোমাৰ নিজস্ব মতামত দাঙি ধৰা।

- ৫। মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ ফলাফল আলোচনা কৰা।
- ৬। .মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহক তুমি সফল নে বিফল বিদ্ৰোহ বুলি ভাবা? যুক্তি দিয়া।
- ৭। কেপ্তেইন ওৱেলছে কি পৰিস্থিতিত অসমলৈ আহিছিল? কিয় তেওঁ আধৰুৱা অৱস্থাতে অভিযান সামৰি ঘূৰি গ'ল?
- ৮। মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহ দমনত ওৱেলছৰ ভূমিকা বৰ্ণনা কৰা। তেওঁ কিমানদূৰ সফল আছিল বুলি ভাবা?
- ৯। কেপ্তেইন ওৱেলছৰ অসম সম্পৰ্কীয় বিৱৰণ আলোচনা কৰা।

চমুটোকা লিখা :

১। কীৰ্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱা	২। মায়ামৰা সত্ৰ
৩। পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁঞি	৪। কাড়ী পাইক আৰু চমুৱা পাইক
৫। ওৱেলছ আৰু গৌৰীনাথ সিংহৰ মাজৰ বাণিজ্য চুক্তি	
৬। বৰৰজা ফুলেশ্বৰী	৭। পৰ্বতীয়া গোসাঁই
৮। সৰ্বানন্দ	৯। ভৰত সিংহ
১০। বংগুৰ নগৰ	